

Jesper Kurt-Nielsen
Manden der ikke ville være høflig
280 sider
Gyldendal

Det er Agner Møllers fortjeneste, at vi på Nationalmuseet nu kan bese et stort antal genstande fra en kultur på den anden side af jorden i en tid, hvor det var noget mere besværligt, må man sige, både at komme derud og også at være derude.

Nu har museumsinspektøren på museet, Jesper Kurt-Nielsen skrevet en bog, der på forsidefotoet med tilhørende titel indikerer, at her er da vist tale om noget af en sørøver. Skimmer man ned over Agner Møllers CV og levnedbeskrivelse, kan man da også godt få øje på, hvorfor nogle har dømt ham til ikke at være et af de bedre børn. Kommer man et godt stykke hen i bogen bliver vi imidlertid langsomt vidne til at menneske, der søgte at leve efter sin egen natur, at udleve sin drømme, at gå efter sit indre, uanset om det var lys eller mørke, og det har så haft nogle priser undervejs. For ham selv og nogle af hans omgivelser.

Vi kunne godt have undværet museumsinspektørens indledende og gennem bogen iøvrigt underliggende kommentarer om, at Agner var en vanskelig ener på flugt og med urealistiske forestillinger, en fantast. Vi vil efter gennemlæsning af bogen mene, at Agner netop var realist med et brændende ønske om at bryde de bånd, som et ensomt, genert og isoleret barn kalder på, når han samtidig må slås for at blive blandt de bedste på Sorø Akademi og endda lykkes med at få gode karakterer. Og at han havde en så *videnskabelig måde at formulere sig på i skriftlige opgaver, at mange ingeniører ville musunde ham det*, som hans matematiklærer dengang udtrykte det. Og som gerne ville have set sin elev fortsætte af den klassiske vej.

Forfatteren har gennem sin omfattende research, breve osv., fundet frem til, at Agner i sin egen fantasiverden mente, han var genial, og at hans dygtighed skyldtes hans store evner og ikke flid og hårdt arbejde. Forfatteren mener, at dette var et bedrag. At hans opfattelse af, at han var skabt til noget stort var en veletableret strategi for at nærmest at få lov til at være den, han nu havde lyst til at være.

På mange måder var Agner, kan man godt sige, i opposition til datidens normer. F.eks. ville han ikke spise noget, der forvoldede et væsen smerte, og han gik også ind for nudisme, som han dyrkede først alene og siden sammen med sin hustru, Else. Det er klart, at sådanne holdninger hurtigt kan bringe en på kant med andre. Omvendt er det et sundt udtryk for at gå efter ens egen sandhed og forsøge at skabe sig sine egne værdier.

I løbet af bogen kommer musumsinspektøren flittigt, og meget dygtigt, ind på, hvordan Agner Møller ellers gik de veje, han nu engang mente, han havde lyst til. Det er befriende at følge, hvordan han gebærder sig og forsøger sig med både at få optaget kronikker med kontroversielle holdninger, og at han samler på dukker, der i bogen så er beskrevet som et excentrisk træk. Han gik altid med en kludedukke under armen og sov også med den. Det giver mening, eftersom han var et ensomt menneske, der tilsyneladende ikke havde det helt store til overs for mennesker, men at kalde ham excentriker for det, det er vist et spørgsmål om ord og holdninger.

Man må så også sige, at han gjorde sit til at få lov til at være i fred med sin egen, indre verden og at skubbe andre fra sig f.eks. med denne holdning:

Opdragelsens vigtigste formål er at lære børn at lyve, så grundigt, at de ikke ved af det, og aldrig senere formår at skelne mellem løgn og sandhed. Den vise lærer ikke sit barn at sige "tak" men advarer barnet mod nogensinde at sige "tak".

Tak for kaffe og noget af en svada på de tider. Omvendt er det en måde at iagttage skyldbegrebet på og definere det og gøre op med alverdens høflighedsfraser a la *hils derhjemme* eller *det er da alt for galt, den fine gave der*

, eller hvad man nu kan finde på. En måde at udvikle sin indre styrke på ved at gøre sig uafhængig af, hvad andre mener og af omgivelsernes forventninger og nedarvede normer og fordomme.

Senere i bogen gifter Agner Møller sig med sin Else, og så er den korte version, at de to smutte

udenlands, og Agner ender med at blive hollandsk militærlæge i Indonesien på øen Nias, der i 1910 havde måtte overgive sig til den hollandske militærmagt efter i lang tid at have stået stolt stand på de indtrængende.

Her kommer Agner så ud for lidt af hvert, Else smutter hjem, og han gifter sig med høvdingens datter med de lokale ceremonier i hu, hvorfor han da også ved hjemkomsten igen til Danmark slipper for en tiltale om bigami.

Bogen er interessant læsning og et stort vidnesbyrd på, hvordan samlere og stammefolk levede i begyndelsen af forrige århundrede. Vi kommer rigtig, rigtig langt omkring, visse steder optræder Agner næsten kun sporadisk på siderne. Det gør ingenting, for det giver os en meget fin forestilling af og et godt indblik i, hvad det var, det trak i Agner, og hvorfor han skulle ud til dette naturfolk. Hans indre natur og egen måde at være på kunne i et vist omfang få lov at spille lige op med folket på Nias -; alt andet lige altså. Og her skulle Agner så lige igennem mange trækasserier, f.eks. med de hollandske myndigheder, der mente, at hans ekspeditioner ud i området for at beundre niasisk arkitektur både med militæret og på egen hånd tog for meget af hans tid. Agner derimod ville igen væk fra de snævre rammer som læge og fandt på eksempelvis tyfusepidemier som undskyldning for at rejse rundt, hovedsageligt på hesteryg og ledsaget af en snes soldater.

Det var måske lige vel frækt nok, men vi må så sige, at hans eftertid har i den grad profiteret af disse ekspeditioner, hvor Nationalmuseet idag er indehaver af en af verdens største samlinger af effekter fra området.

At Agner har følt sig i sit es og virkelig føler, han har udrettet noget og fyldt sit indre i Indonesien fremgår vist helt tydeligt af et af de mange og meget væsentlige citater i bogen:

Når man lever nogle år af sit liv på et afsides sted, hvor man med intens glæde lever sig ind i den egenartede kultur, vil man følelsesmæssigt optage i sig meget mere end det, man når at tilegne sig som viden.

Nogle vil betragte Agner som en røver, en bandit og en overfladefræser. Hvordan man end vender og drejer det, har han bidraget væsentligt til en kulturforståelse i en nu globaliseret verden. Denne bog er med dens mange, dejlige billeder og beskrivelser af forholdene i det fremmede en underbyggelse af, at folk der tænker skråt, går deres egne veje, måske kommer til at tilsidesætte andres behov i noget der KAN virke som tyranni og total egenrådighed, ja på den lange bane, så tillfører de ofte verden såvel en bred forståelse som et unikt etermæle.